

V iskanju krivca za onesnaženje

Maruša Opeka, foto: Gregor Pohleven, Civilne iniciative Celja, arhiv Demokracije

Celjska kotlina je označena za degradirano območje, in sicer kot posledica starih bremen cinkarne, ki na tej lokaciji deluje že 100 let. V Civilnih iniciativah Celja na ta argument ne pristajajo in zahtevajo, da se poiščejo krivci tukaj in zdaj.

Civilne iniciative Celja že vrsto let opozarjajo na katastrofalno okoljsko stanje v Celjski kotlini in Celju, ki ga označujejo kot najbolj onesnaženo mesto v Sloveniji. Na tem območju naj bi bilo kar okrog 7.000 hektarjev čezmerno onesnažene zemlje, poglaviti krivec za onesnaževanje in emisije pa naj bi bila industrija. Med industrijskimi obrati naj bi samo Cinkarna Celje emitirala 51,7 tone kontaminiranega prahu na leto. V celjskih iniciativah poudarjajo, da je zrak v Celjski kotlini zastrupljen s kadmijem, z metanom, dušikovimi oksidi, ozonom in drugimi snovmi. Pa ne samo zrak. Posledično

naj bi bila zemlja visoko kontaminirana s kadmijem in z drugimi strupi, z nitrati, atrazinom in s kloridi pa naj bi bili onesnaženi podzemni viri pitne vode.

Problematici niso kos Glede na vse škodljive snovi, ki naj bi bile v okolju, ni presenetljivo, da je ogroženo zdravje ljudi. V iniciativah razpolagajo s podatkom, naj bi bila na območju Celja umrljivost zaradi rakavih obolenj večja, kot je povprečje v Sloveniji, zlasti v starostni strukturi od 45 do 64 let; incidenca raka pa naj bi bila do skoraj 20 odstotkov višja kot drugod. Kot navajajo v civilnih iniciativah, naj bi bil pri

obolelih najbolj pogost rak prostate, sledi pa mu rak sapnice in pljuč. Ob tem jih skrbi, da za rakom v Celjski kotlini ne zbo-

Zrak, voda
in zemlja na
Celjskem naj bi
bili zastrupljeni
s številnimi
nevarnimi
snovmi.

levajo samo starejši in da je rak samo ena od številnih bolezni, ki jih povezujejo z razmerami v okolju. Tako naj bi bili prebivalci podvrženi še boleznim dihal, prostate, ledvic, sečil in ščitnice ter alergijam. S slabo zdravstveno sliko prebivalcev naj bi bila povezana povečana odsotnost z dela. Statistični podatki naj bi pokazali, da je bila pred dvema letoma na Celjskem skoraj za 50 odstotkov višja od slovenskega povprečja. Civilne iniciative Celja poleg onesnaženosti skrbijo tudi odnos pristojnih do okoljskih problemov, ki so ga označili kot skrajno podcenjujočega. Tako naj bi lokalna oblast celo ►

Na Celjskem je več območij (označeno z rdečo), ki naj bi bila po prepričanju iniciativ močno onesnažena.

▶ zanikala znanstveno dokazane analize in strokovna mnenja. Boris Šuštar, koordinator Civilnih iniciativ Celja, pa je že pred časom za našo revijo poudaril, da pristojni v Sloveniji problematike niso sposobni reševati.

Rezultati iz Slovenije Analitski rezultati meritev, ki so jih lani zahtevale civilne iniciative in so jih izvedli na Zavodu za zdravstveno varstvo Celje, Zavodu za zdravstveno varstvo Maribor in v Nacionalnem inštitutu za biologijo, so kljub jasnim dvomom iniciativ o verodostojnosti pokazali enake vrednosti opravljenih analiz prelivnih vod iz odlagališča sadre Za travnikom kot v merilnem laboratoriju Cinkarne Celje, kar naj bi dokazovalo kakovost dela merilnega laboratorija. Celó več. Pristoj-

ni so namreč ugotovili, da so izmerjene mejne vrednosti za iztok v vodotok celo nižje, kot jih predpisuje Uredba o emisiji snovi in toplote pri odvajanju odpadnih vod v vode in javno kanalizacijo. Na Agenciji RS za okolje (ARSO) pravijo, naj bi bili rezultati vzorčenj na odlagališču Za travnikom pokazali, da so vrednosti težkih kovin v sadri in njihovo medsebojno razmerje v celoti drugačni, kot so vrednosti težkih kovin v vzorčenjih sedimentov, ki so jih za svoj denar naročile Civilne iniciative Celja. »Iz tega sledi, da obratovanje odlagališča sadre Za travnikom ne moremo direktno povezati s povečanimi koncentracijami težkih kovin v tleh na območju Celja,« pravijo na ARSO. Prav tako naj bi bile analize pokazale, da rdeča barva sedimentov na polietilenski foliji na objektih v Marija Dobju in Šmiklavžu pri Ljubčani ni povezana z odlagališčem sadre in je samo posledica naravnega barvila alge. Ob tem na ARSO zagotavljajo, da s t. i. monitoringom vode, zraka in tal redno spremljajo in analizirajo okolje.

Rezultati iz Kanade Zaradi nezaupanja v pristojne institucije v Sloveniji in izsledke raziskav so se v Civilnih iniciativah Celja obrnili na kanadski laboratorij

in pred dnevi slovensko javnost seznanili z njegovimi rezultati. »Analiza, opravljena v laboratoriju v Kanadi, je dokazala in potrdila že prej znana, a prezrta dejstva o onesnaženju, ki ga povzročajo umazana industrija in nevestni lastniki kapitala, ki zastrupljajo naše bivalno okolje in s tem prebivalstvo,« so zapisali v civilnih iniciativah. Tako naj bi bile v vseh vzorcih, ki so jih odvzeli na odlagališču sadre Za travnikom in deževnih oborinah na lokacijah Marija Dobje in Ljubčana, navzoče vse strupene težke kovine, med njimi celo talij. Prav tako naj bi bil v vseh vzorcih titan kot posledica onesnaženja iz Cinkarne Celje. Na lokaciji Ljubčana naj bi bila analiza pokazala celo za okrog 300 odstotkov preseženo količino kadmija. »Vse analize, ki smo jih naročili in plačali s svojim denarjem, so dokazale strupeno prašenje, ki ga ljudje dihamo, in deževne oborine, polne strupenih težkih kovin, posebno v Bukovžlaku, na Proseniškem in širšem okolju,« so ogorčeni v iniciativah.

Kratene pravice Čeprav naj bi se bile v javnosti pojavljale navedbe, naj bi bila v Celjski kotlini problem stara bremena, ki naj bi izvirala iz industrijskega onesnaževanja v preteklosti, v iniciativah menijo drugače. Pre-

pričani so, da je problematično aktualno onesnaženje in sanacija območja, ki naj se ne bi izvedla v skladu z navodili stroke in lokacijskim dovoljenjem. In rezultat? »Ogrožena so tla, vodotoki, podtalnica, podzemne vode in zrak, ki ga dihamo,« opozarja Šuštar in poudarja, da je navoz najbolj strupene zemlje v Sloveniji z območja stare cinkarne na travnik zraven hiš v Bukovžlak za stoletja zastrupil naravo in ogrozil pomembne podzemne vire vode. Hud problem pa naj bi bile tudi emisije prašnih delcev PM 10 in PM 2,5 iz industrije, in sicer kar 243 kilogramov dnevno. Glede na številne nepravilnosti pri ravnanju z okoljem ter igranje z zdravjem ljudi so v iniciativah prepričani, da prebivalci Celjske kotline nimajo zagotovljene pravice do zdravega okolja, kar naj bi narekovala slovenska ustava. »Nujno je treba preprečiti nadaljnje zastrupljanje narave in zavarovati zdravje ljudi,« je prepričan Šuštar, ki v imenu civilnih iniciativ poziva vsa pristojna ministrstva, Evropsko komisijo in Evropski parlament k ukrepanju.

Izvedeli iz medijev Za komentar o rezultatih raziskav kanadskega laboratorija smo vprašali tudi pristojne. Pojasnili so, naj bi jih bili predstavniki civilnih iniciativ šele prek medijev opozorili na dodatne analize, ki so jih opravili v Kanadi. Na žalost pa ARSO teh rezultatov ne more komentirati. Pravijo namreč, da nimajo na voljo Poročila o vzorčenju in Poročila o preskusih kanadskega laboratorija ACMELabs, tako da naj bi bili merodajni vzorci, ki so jih 8. in 9. novembra 2011 odvzeli pooblaščenim vzorčevalci, to so ZZV Celje, ZZV Maribor in Nacionalni inštitut za biologijo. Na ministrstvu potrdijo, da je Cinkarna Celje, d. d., pridobila pravnomočno in dokončno okoljevarstveno dovoljenje, saj naj bi zagotavljala vse potrebne ukrepe, kot so preprečevanje onesnaževanja okolja, nastajanja odpadkov in nesreče, predelava nastalih odpadkov ali njihova odstranjevanje, učinkovita raba energije in vzpostavitev zadovoljivega stanja okolja na kraju naprave po dokončnem prenehanju njenega

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

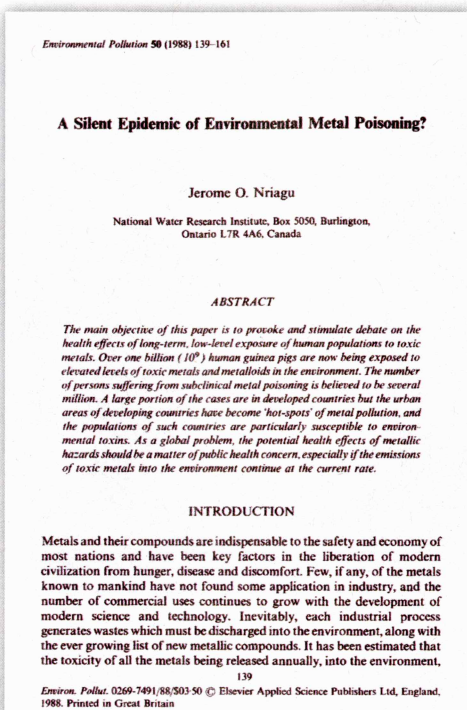
T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

obratovanja. Pomisleke glede rezultatov kanadskega laboratorija imajo v Cinkarni Celje, ki naj bi bili o zadevi prav tako obveščeni le iz medijev. »Iz tega ni mogoče razbrati, kje in kaj so vzorčili, kdo in po kakšnih postopkih ter kdaj, vemo pa, da na odkrit način, takrat kot ARSO, niso vzorčili, saj smo bili tudi mi zraven,« pojasnjuje Nikolaja Podgoršek Selič, članica uprave in tehnična direktorica Cinkarne Celje.

Dvomijo o rezultatih Glede kanadskega laboratorija, ki se v medijih pojavlja z imenom Acme Analytical Laboratories, Vancouver, imajo v cinkarni številne pomisleke. »Hiter pogled na njihovo internetno stran pokaže, da je omenjeni laboratorij akreditiran samo za določitev zlata, nikakor pa ne v medijih omenjanih elementov,« ugotavlja Podgoršek Seličeva. Potrdi, da so omenjeni laboratorij prosili za razlago in njegov generalni direktor jim je pisno potrdil, da so usposobljeni samo za izvajanje analiz plemenitih kovin v mineralih. »Še več, jasno je zapisal, da se rezultati njihovih meritev ne morejo uporabljati za vrednotenje onesnaženja okolja,« pravi Podgoršek Seličeva in s tem v zapleten položaj postavlja civilne iniciative. Tehnična direktorica prav tako poudari, da cinkarna suho zapolnjuje titanovo sadro, ki jo označi kot nenevaren in nevtralen odpadke, na odlagališče Za travnikom, in to po postopku, za katerega imajo pridobljeno okoljevarstveno dovoljenje in ga spremljajo z rednimi monitorinzi. »Iz uradnih analiz Nacionalnega inštituta za biologijo (NIB) je mogoče razbrati, da v rdečih usedlinah na foliji niso navzoči kristali sadre, kar jasno potrjuje, da pojav ne izhaja od nas,« poudarjajo v cinkarni in zagotavljajo, da sta koncentraciji kadmija in talija pod mejo določljivosti. Sicer pa naj bi bila oba elementa v nizkih koncentracijah tudi v naravi. »Kadmij je na primer v apnu in pesku, s katerima gradimo hiše in ceste, njegova vsebnost v navedenih dveh materialih pa je skoraj dvakrat višja kot v sadri,« pojasnjuje Podgoršek Seličeva. Sicer pa naj bi na doda-

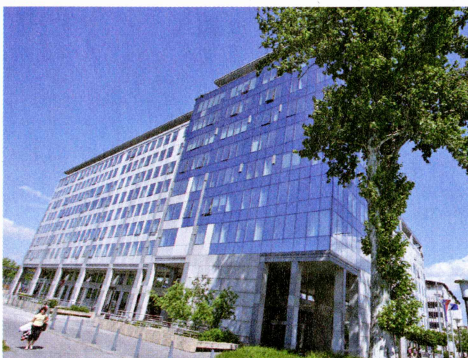

V Cinkarni Celje zagotavljajo, da delujejo v skladu z zakonodajo.

A Silent Epidemic of Environmental Metal Poisoning: V Cinkarni Celje dvomijo o pravilnosti študije kanadskega laboratorija.

Prebivalci Celjskega poročajo o rdečih oborinah.

Pristojni se zavedajo, da bo v prihodnje potrebna temeljita sanacija degradiranega območja.

ten vnos kadmija vplivali tako promet kot fosfatna umetna gnojila.

Skladnost z zakonodajo V Cinkarni Celje glede nastalega položaja in domnevnih podtikanj pravijo, da spremljanje celjskih razmer na splošno ni v okviru njihovih pristojnosti in možnosti. »Podatkov in pooblastil za raziskovanje, od kod izhajajo težke kovine v našem okolju in kakšen je vpliv posameznih dejavnikov na zdravje ljudi, nimamo,« je jasna Podgoršek Seličeva in dodaja, da spremljajo tisto, kar se dogaja pri njih. Tako naj bi zaposlene redno pošiljali na preventivne zdravstvene preglede. V nasprotju z navedbami iniciativ se v cinkarni celo pohvalijo, naj v štiridesetih letih obratovanja aktualnega proizvodnega programa zdravniki pri pregledih ne bi bili zasledili poklicnih obolenj. Prav tako naj bi izvajali tudi vse predpisane monitoringe, za katere naj bi bili pristojni akreditirani izvajalci. »Meritve, s katerimi razpolagamo, potrjujejo našo popolno skladnost z zakonodajnimi predpisi,« je jasna tehnična direktorica, ki za konec pove, da so januarja okoljski inšpektorji izvedli tudi nenapovedane kontrolne meritve, ki pa naj ne bi pokazale nobenih odstopanj.

Iskanje vzrokov V Civilnih iniciativah Celja so nad navedbami Cinkarne Celje ogorčeni. »Vsi poskusi diskreditacije analiz, opravljenih v Kanadi, in civilne družbe, ki se borimo za človeka dostojne bivanjske razmere, so vredne zgražanja, prezira in obsojanja,« pravijo in vztrajajo, da je ozračje onesnaženo, kar naj bi dokazovale analize prašenja na okenskih policah, strešnih oknih, strehah hiš in tudi onesnažena zemlja, zato naj bile ugotovitve iniciativ popolnoma relevantne. Pa ne samo njihove, tudi analizirani prah naj bi bil že v prejšnjih analizah IOP Celje v Bukovžlaku in na Brezjem dokazoval navzočnost vseh težkih kovin in ogromne količine titana. Čeprav se v javnosti velikokrat izpostavlja Cinkarna Celje kot poglaviti onesnaževalec v Celjski kotlini, naj bi celo v iniciativah priznavali, da to ni edini onesnaževalec. Na Inšpektoratu RS za okolje pravijo, da je iz evidence onesnaževal za leto 2010 razvidno, da sta na celjskem območju dva zavezanca, ki sta dolžna izvajati meritve emisij snovi v zrak tudi za talij in njegove spojine, to sta Energetika Celje in Toplarna Celje ter Štore Steel, ki pa naj ne bi bil na seznamu čezmernih onesnaževalcev okolja. »V zvezi z navzočnostjo kovin v deževnih usedlinah, ki se lahko spirajo iz ozračja s prašnimi delci, je tako v Cinkarni Celje kot tudi pri drugih večjih industrijskih obratih stanje emisij snovi v zrak redno nadzorovano,« zagotavljajo na inšpektoratu. Vzrok za onesnaženje prav tako iščejo v starih grehah, a tega v civilnih iniciativah ne priznavajo. **D**